

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ ШКОЛЕ У СРЕМЧИЦИ 1842—1914 ГОДИНЕ

Село Сремчица лежи на заравни изрешетаној многим вртачама, са обе стране старог београдског друма што води преко Жаркова, Железника и Сремчице за Степојевац и даље за Шумадију.

Сремчица се први пут помиње као насељено место у турским изворима при попису Београдске нахије 1528. године, као мање село, са шест домова и седам табија, а под именом СРЕМИЦА.¹

Кроз село је и тада текао поток, који се називао Сремица, а данас се зове Сремачки поток.

Село је припадало кнежини Русмира Рачевића, у Београдској нахији.

С следећем попису 1530. године опет се помиње као Сремица, али сада са дванаест домова и примићуром Страхињом. На име пореза и других дажбина село је плаћало турским властима 1.901 акчу.²

И у попису од 1536. године село има исти назив — Сремица — као и у последњем, извршеном 1560. године, када има 17 домова и 3 неожењена лица.³

Касније, када је Аустрија заузела Београд са северном Србијом, оно се помиње у аустријским изворима 1717. године као хришћанско село.

У припремама за последњи аустро-турски рат, који се завршио 1791. године свиштовским миром, аустријски официр Јосиф Павле Митесер је 1784. године као обавештајац прошао тереном од Колубаре до

Рудника и том приликом оставио и податке о Сремчици, за коју каже:

„Сремцица има 20 кућа и један Хан који може да прими 9 коња. На путу за Барајево лежи лево један Хан. Главни пут води за Београд преко Железника, а лево један за Остружницу“.⁴

У бојевима за време првог српског устанка ово село се такође помиње. Борђе Симић из Сремчице, који је учествовао у фрајкору, па је после свиштовског мира живео као пензионер у селу Бољевцима, у Срему, одмах по избијању устанка прешао је у Србију. Као искусног војника, Карађорђе га је поставио за војводу у кнежини јасичкој, у нахији крагујевачкој.

За време Карађорђа и Милоша Сремчица је по административној подели припадала кнежини (односно срезу) посавској у нахији (односно округу) београдској.

Данас се налази у саставу општине Чукарица, али и сада спада у мања насеља, као и некад у кнежини и срезу.

Све до 1820. године нема никаквих података о величини села у Србији, па их нема ни за Сремчицу.

Године 1820. Сремчица је имала 32 куће, 42 пореске главе и 81 арачку главу. Иако више није било ратова и бежаније, села у Србији у првој половини XIX века су се споро увећавала. Такав случај је и са Сремчицом, што се види из ниже наведених података.⁵ Сремчица је имала:

— 1822 године	29 кућа	32 пореске главе	86 арачких глава;
— 1823 „	31 „	37 „	85 „
— 1825 „	33 „	38 „	85 „
— 1826 „	33 „	37 „	86 „
— 1827 „	35 „	37 „	93 „
— 1828 „	37 „	34 „	91 „
— 1829 „	39 „	35 „	87 „
— 1830 „	39 „	35 „	87 „
— 1831 „	40 „	33 „	97 „
— 1835 „	35 „	37 „	? „
— 1836 „	35 „	37 „	? „ глава.

Из овога прегледа види се да је Сремчица за 16 година увећана само за три куће, с тим што се у овом интервалу број кућа пео и до 40.

Но, иако је имала мали број домаћинства, Сремчица је спадала у богатија села београдског округа. Њезино богатство се састојало од шума, пашњака, винограда и великог броја оваца, коза и свиња. И сама општина је убирала велике приходе, нарочито од шуме, жировнице и испаше, а имала је и своје дућане, механу, грнчарницу и колачара. Ово је и био један од услова да општина у Сремчици отвори школу.

ОТВАРАЊЕ ПРВЕ ШКОЛЕ У СРЕМЧИЦИ

Иако је спадала у мања села у кнежини посавској, Сремчица је доста рано добила прву школу. Пре ове, радиле су школе у Остружници од 1805, у Рипњу од 1824, у Жаркову и Железнику од 1840, а у суседној Великој Моштаници од 1846. године.

Међутим, почетак рада прве школе у Сремчици, као и за остале тога времена, није тачно утврђен. Наиме, о томе за Сремчицу постоје различити подаци, који се не подударају:

- према *Летопису* школа је први пут отворена 1842. или 1843. године, у приватној згради и звала се „Школица“;
- према подацима из *Шематизма* то је била година 1851;
- по подацима из Протокола и регистра суда општине сремске, школа је отворена 1852. године;
- према школској уписници школа је радила од 1858. год.;
- по Милану Ђ. Милићевићу, у *Кнежевини Србији*, ова школа је отворена први пут тек 1875. године.

Као што се види из ових података, распон у датовању је 33 године, па је нужно ово питање до краја расветлити. Но, одмах се може рећи да су сви ови датуми, ако не сасвим тачни, а оно бар извесни, што ће се у даљем излагању, проверавањем података и докумената и њиховим упоређивањем и утврдити.

Да бисмо стекли бољи преглед свих докумената и архивске грађе која је до сада пронађена, у овом напису ћемо изнети све наведене датуме и на крају извести закључак.

1. ПОДАЦИ ИЗ ЛЕТОПИСА ШКОЛЕ⁸

Летопис школе у Сремчици саставио је и написао учитељ *Чедомир Тодоровић*, који је у овој школи радио од 1898. до 1911. године, дакле пуних 13 година.

Подацима које је сакупио учитељ Чедомир Тодоровић може се веровати из више разлога:

- он је дошао у Сремчицу 56 година после отварања школе, а то значи да су први ђаци још били живи и могли су му дати тачне податке како о години отварања школе, тако и о првим учитељима, школској згради и систему наставе;
- овај учитељ је овде провео пуних тринаест година, па је могао не журећи да прикупи и провери све податке;
- Тодоровић је био врло способан и амбициозан школски радник, један од најбољих учитеља у Сремчици од оснивања школе до првог светског рата. Био је и школски надзорник.

Колико је он овај *Летопис* волео и ценио види се и по томе што га је и при поласку из Сремчице 1911. године завештао своје најбољем бившем ученику *Милораду Стекићу*. Стекић је *Летопис* чувао као аманет све до 1944. године, када га је предао школи на чување и употребу.

Ево најважнијих података из Тодоровићевог *Летописа*:

„Пре подизања садашње школске зграде Сремчица је имала приватну школу или „Школицу“. Она је трајала око 33 године, отприлике од 1842. до 1875. године. У тој школи изменило се доста учитеља. Неки пут је била затворана од стране Среског начелства, што су примана за учитеља неподесна лица, а један је био и под полицијским надзором. Тек на молбу грађана окружни начелник одобрава да се школа отвори с тим да узимају за учитеље боља лица.

Грађани обећавају да ће подићи школу по плану само да им деца не иду на науку у Велику Моштаницу.

Школа је била ближе садашњој згради са североисточне стране, на празном простору пред капијом Радоице Никшића одвањег. И сада се на сред тога плаца налази гомила малтера и земље. Поред ње био је пут за чесму

као и сада, а „Школица“ је била разграђена. Зграда је спремана за судницу. Зграда мала, ниска, прозори залепљени хартијом, покривена ћерамидом. Чатмара. Подигао је Петар Марковић, отац доцнијега председника Милосава Марковића.

У првој школи било је само 7 ученика, а учила се само 3 разреда. Учила се „штица“ на којој су била написана слова која је учитељ показивао и говорио их по имену Аз, Буки, Вједи, Глагол итд. Учио се после буквар, часловац, псалтир и понешто из црквеног појања, нарочито „Свјети Боже“. Из рачуна до 100 и натраг и понешто задатака.

Писало се гушчијим пером које ђаци доносе, а учитељ зарезује. Мастоило се правило од мешљавога листа и галице. Писали су на обичној хартији савијеној у четврт. Учитељ је понешто говорио напамет а ђаци за њим понављали. Све се учило напамет, на крају године долазио је „Директор“ и држао испит. Ђаци га поздрављају са „поздрављајемо“ а испраћају са „благодаримо“. Бољи ђаци добијају по неку књижицу коју носе на грудима кући, и по неку бакарну пару.“

Учитељи у приватној згради

„Учитељи су тада примали из општинске касе по два дуката месечно, некада може бити мало више или мало мање. Имали су стан и огрев.“

Милоје Вукичевић, он је први учитељ у Сремчици. Родом из Бачке, учитељевао од 1842 или 1843 године па даље. Изгледа да је учитељевао 2—3 године. Нежењен, носио грађанско одело. Био је доста прост, што се зна из прича о њему у селу. (Ноћу је од ветра мислио да су вампири па је искочио кроз оцак на кров, пао на теле које је лежало поред школе. У страху је звао ђаке, који су ноћивали у школи, вичући „Однеште ђаволи теле, држи Боже душу“.)

Мита Крстић, био је учитељ дуже времена. Пре тога био је црквењак у Гроцкој, па онда учитељ у Кнежевцу, срез врачарски. Ту се оженио и одатле дошао у Сремчицу. Он је у Сремчици лепо живео, па се окумио са неким. Крстио је Драгутина Танасијевића и Јована Николића (садашњег председ-

ника). За њега кажу да је био најбољи учитељ. Пушио је на лулу на дугачком чибуку. Запали лулу, говори деци лекције а она за њим понављају.

Из Сремчице је изгледа поново отишао у Кнежевац. Кад му је умрла жена покалуђерио се и био неко време у манастиру Рајиновцу, срез врачарски, а доцније чуло се да се као калуђер налази у Куманову (Стара Србија). Пре десетак година поч. Милосав Марковић причао ми је да је тамо још био жив.

Станислав Павловић, овај учитељ је био у два маха у Сремчици. Не знам тачно да ли је први пут био учитељ пре Мите Крстића а свакако ће бити тако, кад се узме у обзир, да се хтео оженити неком удовицом која је за време Мите Крстића била удата.

Други пут Станислав је био од 1868 године сјесени до 1870 сјесени, дакле 2 године.

Први пут је био дуго. По причању Милосава Марковића Станислав је био прилично просвећен, али свакако због каквих сплетака и тужби полиција га није трпела, те 1870 затворе школу.

Начелник округа београдског, у свом решењу од 24 IX 1870. г. каже: „И по уверењу среског начелника и по уверењу самога начелства Станислав Павловић, кога су жалиоци најмили да им децу васпитава, не притјажава ни једну једину црту васпитаника дечјега, а сем тога је и под полицијским надзором. Даље одобрава се отварање приватне школе опет само се не сме узети Станислав.“

Станислав је био неко време у Сремчици. Живео је у великој сиротињи, болешљив, и кажу да је чувао туђ бостан.

Умро је у болници у Београду 9 априла 1872 године.

Евгеније зна се само толико да је учитељевао после Мите Крстића. Мали, грбав, неожењен.

Ђока Марковић, помиње се само на једном месту у записнику као писар судски, да му је плата 24 дуката годишње.

Лазар-Лаза Марковић, уписао ђаке у протокол 31. XII 1866 године и 31. XII 1867 године. Имао је леп рукопис као и Станислав. Био је слаб од јектике. Умро је и сахрањен на Сремачком гробљу. Неожењен.

Павле, био учитељ после Лазе.

Спира, био учитељ после Станислава.

Милован Миндеровић је био учитељ родом из Ужица. По занату био је сарач-седлар. Радио је занат у Београду па пострадао. Био је писар у Рушњу, па га Благоје Сарић довео у Сремчицу.

Учитељовао 2—3 месеца. Био иначе веома пргав, а прави адвокат-кајишар. Доцније се оженио у Сремчици од Сарића фамилије, и добио неко имање као мираз.

Постављао и избацивао кметове, сам се закметио, давао људима да секу шуму и утрину да држе. Тек једва су га истерали из кметства. Тукао председника и судио се са њим. Касније је отишао у Смедерево, тамо су га наши видели на изложби грожђа.

Омален старчић, просед, шаљив, с ватреним очима које играју.“

Школска зграда

Из *Летописа* се види да је прва школска зграда била намењена за општинску судницу, па је уступљена школи.

У овој плетари се радило све до 1878. године, када је Општина подигла нову, плански зидану школску зграду са две прописне учионице и станом за учитеља. У овој згради се радило све до 1958. године, када је изграђена савремена зграда, а ова је адаптирана за станове просветних радника.

Ево цитата из *Летописа* о школској згради:

„Школа је коштала 504 цесарска дуката (не холандеза) а то би знао да прича Јеврем Нешић који је умро по свршетку школе. Школа почиње с пролећа 1878 до октобра, а одужује се 1 новембра 1903 године. Преправљена и најзад 1909 године завршава се II одељење.“

Као што је пре изношења података из *Летописа* речено, они се могу узети као веродостојни, јер је учитељ Чедомир Тодоровић имао могућности да их прикупи од првих ђака ове школе.

Међутим, и историјски услови и курс политике уставобранитеља, који су били на власти у време отварања прве школе у Сремчици, томе су погодвали. Наиме, познато је да је влада кнеза Александра Карађорђевића отварала школе, од основних

до средњих, ради школовања чиновничког кадра. Овоме је нарочито допринео Јован Стерија Поповић, који је био начелник Попечитељства просвештенија од 1842. до 1848. године.

Још једна околност је ишла на руку Сремчици. У то време школу је могао скоро свако да отвори: требало је само наћи писменог човека за учитеља, зграду и одобрење од просветних власти.

У првој половини XIX века постојала је читава скала основних школа, зависно од тога ко је школу отворио, односно издржавао. То су биле школе:

- правителствене (државне) које је издржавала држава;
- нахијске, чије расходе је подмиривала нахија;
- кнежинске, односно среске, које су издржавала села из територије среза;
- општинске, чији је оснивач и финансијер била општина;
- приватне, које је отварао и издржавао појединац (у Шапцу господар Јефрем Обреновић, у Чачку господар Јован Обреновић, у селу Гарашима Илија Гарашанин, и др.);
- манастирске и црквене.

Из свега овога се може закључити да је Општина у Сремчици основала своју, општинску, школу, или приватну, како је назива летописац Чедомир Тодоровић, јер су се оне и званично тако називале.

Да је ово тачно казује и податак да су суседна села Железник и Жарково само две године раније такође отворила о свом трошку такве школе, па је истим путем пошла и Општина у Сремчици, а нешто касније и Велика Моштаница, која је такву школу отворила 1846. године.

Преглед учитеља према Летопису

- Милоје Вукичевић, од 1842. године;
- Мита Крстић, после Вукичевића;
- Станислав Павловић, у два маха;
- Евгеније (других података о њему нема;
- Ђока Марковић;
- Лазар-Лаза Марковић, 1866/67. школске године;
- Павле, био учитељ после Лазе;

Детаљ са војне аустријске карте из 1787. године

Un détail de la carte militaire autrichienne de 1787



- *Спира*, био после Станислава;
- *Милован Миндеровић*, после Станислава;

2. ПОДАЦИ ИЗ ШЕМАТИЗМА⁷

Државни календар са Шематизмом, у којем су били званични подаци о свим службеницима у кнежевини, а касније краљевини Србији, почео је да се штампа почетком 1852. године.

Мада је у њему било грешака, пропусти а понекад нетачних података, нарочито за основне школе, због честих премештаја и отпуштања учитеља, као и њиховог самовољног напуштања дужности, ипак се овим подацима уз извесну резерву може веровати, па их овде под тим условом и износимо за школу у Сремчици.

Према Шематизму следећи учитељи су радили у Сремчици:

- *Јован Вукичевић*, радио је школске 1851/52. године;
- од 1852. до 1854. године овде нема података за Сремчицу;
- *Димитрије Крстић*, радио је од 1854. до 1856. године;
- за следећих шест година, према Шематизму, школа није радила;
- *Спира Поповић*, радио је школске 1862/63. године;
- за наредних дванаест година у Шематизму нема података о школи у Сремчици;
- *Никола Поповић*, радио је у овој школи од 1875. до 1878. г.;
- *Јелисавета Марковић*, била је у овој школи од 1878. до 1881. године;
- *Цвета Коларић*, била је школске 1881/82. школске године;
- *Паун Милекић*, радио је од 1882. до 1884. године;
- *Софија Војиновић*, била је од 1884. до 1886. године;
- *Милева Мицић*, радила је школске 1886/87. године;
- *Милева Требињчева*, била је школске 1887/88. године;
- *Вукосава Живковић*, радила је школске 1888/89. и 1889/90. године;
- *Михаило Поповић*, био је само школске 1890/91. године;
- *Михаило Максимовић*, радио је школске 1891/92. године;
- *Јован Влајковић*, радио је у Сремчици више година, од 1892. до 1897. године;
- *Чедомир Тодоровић*, дошао је у Сремчицу 1898. године и остао све до 1911.

године, када је постављен за школског надзорника;

- *Радоје Јоковић*, дошао је 1911. године на место Чедомира Тодоровића, и остао у овој школи све до мобилизације 1914. године; исте године је отворено ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ у Сремчици, па је постављена учитељица *Ружица Петровић*, но како је она била на боловању, на њезино место је дошла 1911. године учитељица *Косара Ристић*;
- следеће школске године на место оболеле учитељице *Ружице Петровић* постављена је *Дамњанка Глишић*, која је радила у овој школи до 1915. године.

Према подацима из Шематизма, који су овде хронолошки изнети, у времену од 1851. до 1915. године, школа у Сремчици није радила двадесет година. Међутим, када се буду изнели подаци из других докумената и извора, видеће се да то није тачно, па је стога потребно утврдити и разлоге за оволике празнине у Шематизму.

Разлога има више:

- Шематизам се штампао крајем календарске године, па ако су подаци касно стигли могло се десити да се за ту годину не појави име школе и учитеља;
- ако извештај уопште није послат, или се загубио;
- ако је у међувремену уследио премештај, па тако није ни унет за ту годину;
- ако учитељ није отишао на одређено место, већ молбом добио другу школу итд.

3. ПОДАЦИ ИЗ ПРОТОКОЛА И РЕГИСТРА СУДА ОПШТИНЕ СРЕМСКЕ⁸ ОД 1847. ДО 1869. ГОДИНЕ

Иако је позната појава да података за наше школство из XIX века има врло мало, због честих ратова, пустошења и бежаније, као и из нехата, село Сремчица имало је ту срећу да се сачувају два драгоцена документа за историјат села и школе: Уписница школе и Протокол, из којег ће се у наредном излагању изнети подаци о школи.

Поред других података, који су веома важни за историју села Сремчице, као и о приликама у Србији тога времена уопште, у овом Протоколу постоје подаци и о школи, учитељима и средствима која је Општина давала за школу.

Први податак о школи је из 1852. године важности и аутентичности овај докуменат па га зато најпре и наводимо. Због његове се даје у целини:

*Дати новаца учитељима и едном и другом
1853—1856. год.*

брои	месеца	на именованіе	гроша	пара
1.	17 Маиа 1853	учитељу Станисаву Павловићу	7	14
2.	30 Аугу. 1853	„ „ „	9	38
3.	15 Фебр 1853	„ „ „	7	14
4.	30 Јану 854	„ „ „	7	16
5.	28 Маиа 854	„ „ „	7	16
6.	9 Аугуста 854	„ „ „	14	32
7.	27 Октовриа 852	„ „ „	4	48
8.	17 Маи 853	„ „ „	—	18
9.	24 Декем 855	учитељу Димитрију Крстићу	7	14
10.	24 Јануар 855	„ „ „	15	10
11.	11 Маиа 855	„ „ „	8	—
12.	22 Септевр 855	„ „ „	7	—
13.	11 Фебруар 856	„ „ „	7	14
14.	25 Маиа 856	„ „ „	7	14

Док се у претходном документу налазе године, у следећем се налазе плате учитеља подаци само за учитеље од 1852. до 1856. по годинама и други општински расходи:

Разкод 1

Обштине Сремачке за 1854 године

месец	брои	На именованіе	гроша	пара
8 Аугуст	1	Дадо учитељу Станисаву Павловићу	1728	8
15 Маиа	2	„ За трошак бараевцима	125	20
24 Октомвра	3	„ „ оправку школе	58	—
28 Октомвра	4	„ „ оправку козаре	58	—
14 ноемвра	5	Дадо учитељу Димитрију Крстићу	420	—
			2621	20

15 Ноември 854 у Сремчици писар Д. Крстић	обштинари Јова Живановић Нека Милић Живоин Сарић	кмет об. сремске Ђока Станковић
---	---	------------------------------------

Разкод 1
Обштине Сремачке за 1855 године

месец	брои	Наименование	гроша	пара
1 Аугуста	1.	Дадо учитељу Димитрију Крстићу	1600	—
13 Септевр	2.	„ За земљо виде	72	—
18 „	3.	„ За Меану оправке	1748	—
15 Октомвр	4.	„ За плац школскиј	150	—
12 Ноемвр	5.	„ За таблице краснописа	12	—
14 „	6.	„ За Летве за кош	240	—
28 „	7.	„ За Трошак са бараевцима	66	10
17 Декевр	8.	„ За Маисторима за кош	542	—
14 Ноемвр	9.	„ За Ексера за кош	124	—
14 „	10.	„ црепа за кош	672	—
Сума			5306	10

28 Декемвра 855 год.
у Сремчици
писар
Д. Крстић

обштинари
Нека Милић
Павле Нешић
Милован Миљковић
Петар Пантелић
Никола Илић

Кмет об. сремске
Ђока Станковић

Разкод 1
Обштине Сремачке за 1856 год.

Месец	брои	Наименование	гроша	пара
7 Маиа	1.	Дадо за суд са бараевцима трошак	107	30
1 „	2.	„ учитељу Димитрију Крстићу	420	—
25 Јуниа	3.	„ за плац за кош оштински	195	—
26 Окомвр	4.	„ Јакову Паићу шумару	580	—
Сума			1312	30

Да овај предложени Разкод запред изложено не буде нужне обштинске потребе учинио мирителни суд обштине Сремске подписали и печатом удостоверева.

16 Ноемвра 856
писар
Д. Крстић

обштинари
Нека Милић
Јова Живановић
Живоин Сарић

кмет об. Сремчице
Ђока Станковић

Разкод 1

Обштине Сремске за 1857. године

брои	месец	Наименовање	гроша	пара
1.	Априла 23.	Јакову Станоевићу шумару по квити	696	—
2.	12 Септемвриа	За ексере за Ар нов общ. по квити	150	—
3.	„ „	„ фуруну школску по квити	130	—
4.	„ „	„ Ђерамиду за Ар по квити	1028	—
5.	29. октомврија	„ руке маисторима по квити	2172	—
6.	12. Новемврија	„ Репарациу по квити школску	174	—
7.	„ „	„ Фуруну лебну меанску по квити	226	—
8.	14 Декемвр.	„ Репарациу меанску по квити	174	—
Сума			4750	

Да оваи пред изложени Разкод запред изложене нужне обштинске потребе учиниое при-

мирителни суд обштине Сремске подписали и печатом овим удостоверева.

13. Декемвриа 857
у Сремчици
писар
Д. Крстић

обштинари
Нека Милић
Павле Нешић
Милован Миљковић
Петар Пантелић
Никола Илић

кмет общ. Сремске
Ранко Станковић

Према изнетим подацима из Протокола од 1852. до 1857. године, учитељ Станислав Павловић се први пут појављује у октобру 1852, затим у фебруару, мају и августу 1853. и у јануару, мају и августу 1854. године, што значи да је у овој школи радио две школске године (1852/53 и 1853/54).

Он је за ово време према истим подацима примио на име плате у октобру 1852. 4 гроша у злату и 48 пара. За годину 1853. у три квартала укупно 23 гроша у злату и 86 пара. У следећој години је примио опет у три квартала 28 гроша и 64 паре, с тим што се у „Разкоду 1“ за 1854. годину појављује сума од 1.728 гроша која му је исплаћена у месецу августу.

Поред учитеља Ст. Павловића, у истом Протоколу се налазе подаци о исплати и учитељу Димитрију Крстићу.

Димитрије Крстић се први пут појављује у Протоколу у месецу новембру 1854. године, када му је исплаћено 420 гроша, а на истом „Разкоду“ он је потписан као писар општине у Сремчици, па му је ова сума за ту дужност и исплаћена.

Као учитељ у Сремчици он се појављује у јануару 1855. године, и за ту годину је примио 37 гроша и 24 паре. Међутим, за исту годину њему је исплаћено у месецу августу 1.620 гроша, што значи да је био на учитељској дужности целе две године,

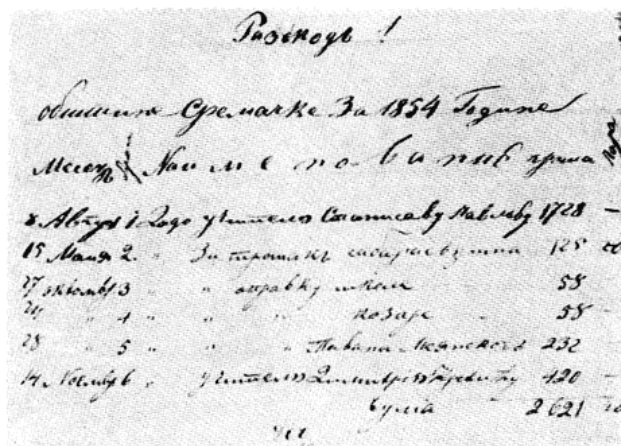
али је био и општински писар, што се види из његовог потписа на Протоколу.

И у следеће четири године он је примао плату учитељску и писарску, а то доказује да је за то време вршио обе ове дужности.

Све у свему, Димитрије Крстић је према овим подацима био учитељ и писар општински пуних пет година. Ово потврђују и други документи, који ће се овде у цели-

Једна страница из Протокола општине у Сремчици из 1854. године

Une page du protocole de la Mairie de Sremčica de 1854



ни навести. Наиме, он је 1859. године полагао испит пред комисијом, и како исти није положио, отпуштен је са учитељске дужности. Ево тога документа:

МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЕШЧЕНИЯ!⁹

Покорно подписат бив. учитељ чрез 7 година дана, које у приватним које у редовним школама, као што сведочанство под¹⁰ сведочи, но како сам 1859. год. од Попечитељства Просвете позват да пред одбором просвете испит полажем, кои из разни околности устању нисам био положити: те тако из звања учитељског отпуштен будем.

Сад пак предуготовио сам се довољно да могу пред одбором Министарства просвете испит положити, наипокорније молим да би ми по положеном испиту, звање учитељско ма гди, отечеству, подарити изволио, како ово оскудно време, са жењом и четворо неачке деце од глади скапати морао.

Министарство просвете

11. Августа 1862 год.
у Београду

покорни слуга
Димитрије Крстић

На полеђини молбе стоји овај текст:
„Кад се пријави да се прими на испит и свидетељства да му се врате.“

21. авг.

М.

Уз ову молбу Д. Крстић је приложио и два свидетељства, једно из Кнежевца, а друго из Сремчице.

СВИДЕТЕЉСТВО!¹⁰

С коим обштина Кнежевачка, сваку представљену власт уверава, да е Димитрије Крстић бивши учитељ ове обштине, четири године дана врло честно и трудољубиво служио: а сад жели да службу себи тражи, зато му Обштина ова и дае ово Свидетељство а именом и презименом као и печатом своим боље веровања ради потврђује.

12. Јуниа 862 год.
у Кнежевцу
№ 13

обштинари
Живко Пауновић
Марко Панић
Митар Лазаревић
Ранко Михаиловић

Преседатељ прим. Суда
Обштине Кнежевачке
Илија Бугарчић
помоћник
Марко Вуичић

Писар,
Трифун Васић

СВИДЕТЕЉСТВО!¹¹

С коим обштина Сремачка уверава, Надлежне власти дае Димитрије Крстић у овој обштини пуни пет година дана, као учитељем био и зато време чесно и Поштено владао и на потпуно, задовољство воизображенију Младеж Поучавао, тако да му ова обштина заблагодарити има и Препоручити га кое Подписом и Печатом обштинским сведоче.

у Сремчици
1. Јуниа 862 год.

Председатељ Суда
обштине Сремачке
Јован Живковић

сведоци обштинари
Петроние Нешић
Марко Станковић
Милован Миљковић

С. Петровић
учитељ

Ово свидетељство је написао тадашњи учитељ у Сремчици Спира Петровић, који је био у овој школи од 1861. до 1863. године. Рукопис је врло леп, исписан. Председник суда општинског Јован Живковић сам се потписао, као и општинар Милован Миљковић, док је другу двојицу потписао учитељ.

Из молбе учитеља Д. Крстића министарству просвете од месеца августа 1862. године сазнајемо да је он отпуштен из службе због неположеног испита. Но како се његов потпис налази и даље у Протоколу, значи да је вршио дужност општинског писара у Сремчици.

Иако у Протоколу нема података који је учитељ био у Сремчици после отпуштања Д. Крстића, 1859. године, школа је радила и школске 1859/60. године. Ово се види из списка учитеља Среза посавског, округа београдског од 30. јануара 1860. године.

По овом документу, који носи потпис начелника Среза посавског у Остружници М. Петровића, те године је у Сремчици био учитељ Никола Симеуновић. О њему у овом документу постоје ови подаци „Стар 46 година, родом из Аустрије, завршио Нормалне школе, две Гимназије Немачке и Латинске, способности слабе, притјажениа и владања доброг.“¹²

Крајем школске 1859/60. године школа у Сремчици је затворена. Ево о чему се радило.

До 1. августа 1858. године ова школа је издржавана из касе Главног фонда школског, када је донета одлука да се формирају тзв. среске школе за више села. Сремчица је требало да са Жарковом и Желез-

ником за две године сагради заједничку школу код манастира Раковице. Ево о томе и документа:

Одказује се издржавање из касе Главног фонда школског од 1. августа 1858. год. школе у Железнику а Жарковачка, Кнежевачка и Сремачка општина, које све три имају школе, а једној црквеној општини припадле, да се остави рок напред за две године од конца п. м. рачунећи да једну општу школу начине сходно постојећем о томе решењу, јер се плата њиховим учитељима у противном случају по истеченију овога рока неће из Гл. фонда школског издавати.¹³

Сремчица је сама из својих средстава плаћала учитеља 1859/60. школске године, као и школе у Жаркову, Железнику и Кнежевцу, јер нису хтели да граде заједничку школу у Раковици.

Почетком идуће школске године Сремчица је тражила од Министарства просвете да јој плаћа учитеља, али је одбијена.

Зато је Општина опет сама решила да плаћа свога учитеља, па је такав и пронађен тек октобра месеца. То је био *Спиридон Петровић*, за кога се тражило одобрење од Окружног начелства, што се види из следећег документа,

Сремчица: Окружно начелство Београдско¹⁴

Јавља попечитељству просвете ово:

У селу Сремчици постојећа Школа од 1. Августа тек. год. по предпису Попечитељства просвете од 28 јула тек, г. ПН 2132 затворена е, што учитеља ние општина хтела сама плаћати.

Но како сада ова општина, увиђајући потребу и нужду, жели учитеља у овој општини имати и сама плаћати, молила е да јој се ово одобри и учитељ у лицу Спиридона Петровића овд. кои је овде Богословију учио и досада свагда доброг поведениа био, постави.

Начелство ово достављајући у понизности ову молбу Општине Сремске у предрачун у прилогу под⁰/₀ по коме општина из касе општинске на издржавање учитеља издавати има и послужитеља 1360 гроша чаршијских годишње.

Попечитељство просвете, учтиво моли, да изволи Спиридона за учитеља општине Сремске кои е познат као добар и поштен човек и кои ће моћи учитељско звање одправљати одобрити, а при том и код Попечитељства финансија подејствовати да се оваи издатак из касе општинске на ову целъ одобри.

№ 9332

15 октобра 1860 у Београду
секретар

За Начелника Окр.
помоћник капетан
Л. Перишић

Министарство просвете одобрило је да се постави Спиридон Петровић у Сремчицу, што се види из следећег акта:

„Одобрава се у Сремчици споредна школа отворити и то онако, као што е предложено и да се Спиридон Петровић за учитеља исте школе примити може.

У исто време нека начелство каже општини Сремачкој, да ће, кад се општа школа код манастира Раковице стане градити сходно устројенију основни школа и она при свем том што има споредну школу у томе морати учествовати.¹⁵

Иако је Министарство инсистирало на изградњи тзв. општих школа за више села, ове нису ни подизане, јер је свако село желело да има школу своју, па је тако било и са Сремчицом.

Према целој овој документацији, учитељ Спиридон Петровић је постављен у јесен 1860. године и радио је овде до јесени 1863. године.

После Спиридона Петровића за учитеља је дошао *Ђорђе Марковић* о чему постоји податак у Протоколу:

1 Јулиа 1863. год.

Општина Сремчица погодила е г. Ђорђа Марковића за свог учитеља и писара 8.

Колико је учитељ Ђорђе Марковић остао у Сремчици, није се могло утврдити према постојећој документацији, јер Протокол није даље вођен за школу, у *Шематизму* такође нема података, а у Уписници су само имена ученика са оценама, без имена учитеља.

4. ПОДАЦИ ИЗ УПИСНИЦЕ ОД 1858. ДО 1897 ГОДИНЕ¹⁶

За основну школу у Сремчици постоји Уписница од 1858. до 1897. године, и то у три књиге:

- I, вођена од 1858. 1871. године, са 24 листа и корицама, са називом у заглављу. *Уписни протокол ученика основне школе*. Ова уписница је у ствари штампани формулар, укоричен, са рубрикама, а корице су од нешто тврђег картона у боји, са цветићима.
- II, од 1875. до 1882. године, са 12 листова и корицама. Она нема назива — наслова — изнад рубрика као прва уписница. Већер је формата од прве, 40×25 cm, хартија је нешто пунија, жућкасте боје, корице су од картона, такође у боји.
- III, од 1882. до 1897. године, са 84 листа и корицама. Изнад рубрика је наслов „Уписник ученика основне школе —

округа — среза —. Хартија је савремена, а и први пут су у уписници уведени и предмети.

уписница од 1858. до 1871. године

Школска година 1858/59.

У овој школској години било је уписано у I разред 17 ученика, у II 5 ученика, у III разред 2 ученика, свега 24.

На испиту, који је одржан 3. маја 1859. г., било је 15 ученика, а због болести 9 ученика није било на испиту.

Ево забелешке инспектора:

подписати походио е школу у Сремчици и у њој е било ђака у I раз. 10, у II три, у III два, свега 15, кое испитавши показали су напредак у науци и воспитаниу.

3 Маиа 1859.
у Сремчици

С. Сретеновић

По старости, ученици су имали од 6 до 14 година. Двадесет двојица били су из Сремчице, а двојица „из Турске“, што значи да су били скоро досељени из неослобођених крајева. Нема ниједне девојчице. Потписа учитеља нема, али према подацима из Општинског Протокола то је био Димитрије Крстић.

Школска година 1859/60.

Те школске године било је уписано у I разред 17 ученика, у II ниједан, а у III само један ученик, свега 18.

Сви ученици били су из Сремчице, сем двојице, који су били „из Босне“, што ће рећи да су се њихови родитељи мало пре тога отуда доселили.

На испиту који је обављен 5. маја 1860. године било је 13 ученика, и сви су положили испит са успехом, о чему говори следећа забелешка у уписници:

Подписати посетио е школу у Сремчици и у овој у то време било е ученика свега 13, кои када сам испитао, нашао сам, да су у науци и воспитаниу напредак показали.

у Сремчици, 5 Маиа 1860.

Секретар попечитељства
Просвете
Н. Новаковић

Интересантно је приметити да нема ниједног ученика у II разреду, иако их је на испиту прошле године у I било 10, и сви су преведени у други разред! Једино објаш-

њење је да су напустили школу, као и 4 ученика лањског II разреда, јер је ове године остао само 1 у III разреду.

Учитељевог потписа нема ни ове школске године у уписници, али се према раније изнетом документу зна да је то био Никола Симеуновић.

Школска година 1860/61.

Те школске године било је у првом разреду уписано 10 ученика, у II 6, а у III ниједан ученик, свега 16. Из Сремчице су била четрнаесторица, а „из Босне“ двојица.

Сви ученици су завршили разред са успехом, што се види из записника са испита:

Подписати прегледао школу Сремачку у којој је у то време 16 ученика, које кад сам испитао нашао сам да су у науци и воспитаниу напредовали.

12 Маиа 1861

Секретар управе просвете
Д. Нешић

Ни те године у Уписници нема потписа учитеља, али према другим документима, то је био Спиридон Поповић.

За следеће три године, од јесени 1861. до јесени 1863. године, нема података у Уписници, па би се могло закључити да школа није ни радила, али није тако. Јер је учитељ Спиридон Поповић радио у овој школи све до краја школске 1862/63. године, а на његово место је постављен учитељ Ђорђе Марковић, и то по уговору који је сачињен 1. јула 1863. године.

Школска година 1864/65.

У тој школској години није извршен преглед школе, нема ни потписа учитеља који је радио. Међутим, школа је ипак радила, јер је у Уписници уписано 11 ученика I разреда и 3 ученика II разреда. Учитељ је вероватно био Ђорђе Марковић, који је овамо дошао претходне године.

Школска година 1865/66. и 1866/67.

За те две школске године нема имена учитеља, а није било ни прегледа школе. У првој години је било уписано у I разред 11 ученика, у другој такође само у I разред 23 ученика. Других података у Уписници нема. На жалост, за ове две године нема података ни у Шематизму, нити каквих других података, па је остало спорно да ли је школа уопште и радила од 1865. до 1867. године.

Школска година 1867/68.

Те школске године је било уписано у I разред 15 ученика, у II 10, а у III разред ниједан. Испит је обављен, о чему говори следећа забелешка:

Походио сам основну школу у Сремчици 17 јуна 1868. При испиту било је 17 ученика. Успех су показали у II разреду ДОБАР, а у I ПРИЛИЧАН.

у Сремчици

Милорад Поповић
изасланик министар
просвете и црквених дела

Ни за ту годину нема имена учитеља у Уписници, а како га нема ни у Шематизму, ни у другим документима, остало је спорно ко је то био.

Овде је интересантно истаћи да су Уписница, као и записник са испита Први пут писани Вуковом азбуком, док су све до те године били писани некаквом старословенском мешавином.

Школска година 1868/69.

У I разред било је уписано 8, у II 9, а у III такође 9 ученика, свега 26. После дуже паузе опет се појављује III разред, што значи да је школа нормално радила, а и то да је учитељ био строжи према ђачким родитељима, који су масовно „исписивали“ децу из школе када дођу у III разред. И старост ученика је уобичајена, од 6 до 12 година.

Но, има и једна аномалија. До тада су свим испитима присуствовали изасланици Министарства просвете, док је те године преглед школе извршио старешина манастира Раковице, којем је Сремчица тада припадала. Први преглед је обављен 10. фебруара 1869. године, о чему постоји у Уписници забелешка следећа:

данас 10-ог фебруариа 1869 г: држао сам полгодишњи испит, учитељ Е био прилично Добар.

у Сремчици дана 10/2 1869
Слишатељ Еромонах
Варнава
Манастира Раковице

Други преглед школе извршен је 27. јуна 1869. године, о чему говори следећи записник у Уписници:

Данас 27 Јуниа посетио сам ову Основну школу села Сремчице испит Е показао трећи разред ДОБАР други СРЕЂАЊ први СЛАБ.
Ученика затекао сам 18 при испиту? успех Е био као што горе гласит.

Станислав Павловић
учитељ

у Сремчици
27 Јуниа 1869 г.
Јеромонах
Мнра Раковице
Теодосије

Текст записника написао је учитељ Станислав Павловић, што се да утврдити према рукопису из Уписнице.

Ово је први пут од 1858. године да се у Уписници налази потпис учитеља, а то је онај исти Станислав који је већ радио у овој школи од 1852. до 1854. године.

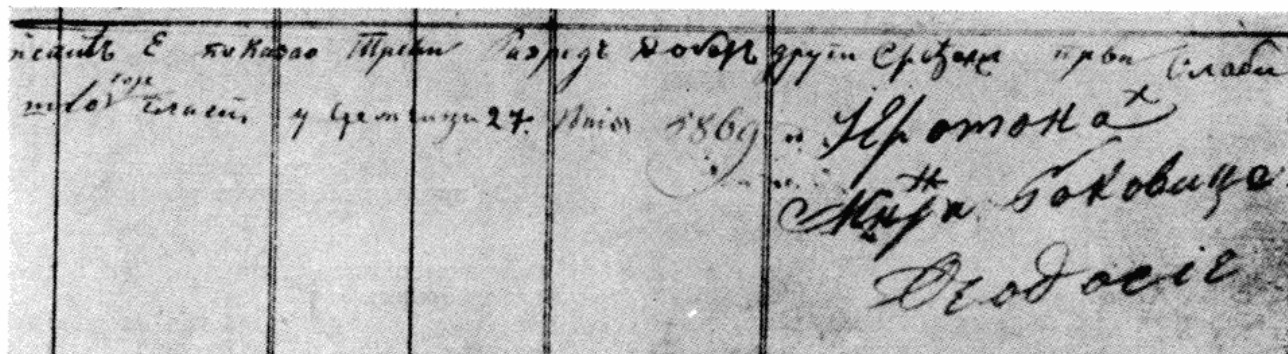
Школска година 1869/70.

И те школске године постоје сва три разреда. У I је било 16, у II 9, а у III разреду 6 ученика, свега 31. Преглед школе је и те године у два маха извршио јеромонах манастира Раковице. Први преглед извршен је 9. фебруара, уз ову забелешку:

Походио сам Основну Школу Села Сремчице 9 фебруариа 1870 пол Годишњи испит, први боље испиту било 22 ученика.

Записник о прегледу школе у Сремчици од 27. јуна 1869. године

Procès-verbal sur l'inspection de l'école à Sremčica daté du 27 juin 1869.



у Сремчици 9 фебруа 870
Еромонах Исаие
Манастир Раковице

Други преглед школе такође је извршио старешина манастира Раковице, уз ову констатацију:

Данас 27 Јуниа посетиосам ову Основну школу села Сремчице испит је показао I-ви разред ПРИЛИЧНО а, другог Нема а трећи ВРЛО ДОБРО при испиту билоје ученика 16. Успех је био као што горе гласи.

У присуству са кметовиме и обштинара.

у Сремчици 27 Јуниа 870, године
Станислав Павловић
учитељ основне школе

Еромонах Раковички
Милентије

И овај текст је писао учитељ Станислав Павловић, као и претходне школске године, а Милентије се само потписао.

Школска година 1870/71.

У тој школској години није било испита, нема ни потписа учитеља. Види се само да је у I разреду било 14 ученика, у II 1 а у III 2 ученика, свега 17, и то је све!

На следећој страници Уписнице списак I разреда почиње редним бројем 32, а завршава бројем 44. На дну стоји: „Од горњег броја отпуштени 6 ђака! Дакле, остаје свега 38 ђака.

Н. Р. Поповић
учитељ“

Осталих података нема. Потписани учитељ се појављује у *Шематизму* нешто касније, 1875. године, па се може претпоставити да је он радио овде већ од 1870. године.

Овом опаском се и завршава прва књига Уписнице, а нова почиње 1875. године, тако да за период од пет година о школи нема никаквих података, па се не зна да ли је иста и радила за то време.

школска уписница од 1875. до 1882. године

Школска година 1875/76.

О тој школској години подаци су врло оскудни. У I разред било је уписано 28 ученика. Сви су били из Сремчице, сем једног који је био из Панчева. На крају странице стоји опаска: „Изасланик министарства није присуствовао при овогодиш-

њем испиту, због ратног стања. Н. Р. Поповић, учитељ“.

Школска година 1876/77.

Те године је било уписано у I разред 14 ученика, у II 18, а у III 7 ученика. Нема других података ни потписа учитеља, иако се по *Шематизму* зна да је те године у Сремчици радио учитељ Никола Поповић.

Школска година 1877/78.

За ту годину нема никаквих података у Уписници, иако се зна да је школа радила, а учитељ је био опет Никола Поповић.

Школска година 1878/79.

Ни ове године нема других података, осим да су уписана 24 ученика, а према *Шематизму* опет је учитељ био Никола Поповић.

Школска година 1879/80.

Школа је радила са 22 ученика. Обављен је и испит, о чему говори следећа забелешка:

„Походио сам ову школу 2 Јула 1880 у њој сам затекао само 3 ђака у I и III разреду свега 6. У II разреду не беше ни једног ђака. Успех у I разреду био СЛАБ, а у III разреду у ОПШТЕ ДОБАР.

М. Влајић“

Иако у Уписници нема имена учитеља, према *Шематизму* се зна да је то била учитељица Јелисавета Марковић.

Школска година 1880/81.

Било је уписано 23 ученика, али је на испиту било само 2 у I разреду. Остали вероватно због непохађања школе нису ни дошли на испит, о којем постоји врло кратка забелешка:

„Напредак је показао на испиту у једном разреду СЛАБ (2).
Поредак и чистота добри.

5 Јуна 1881. год.
у Сремчици

Министр. изасланик
За преглед осн. школа у окр. београд.
Ж. Поповић

Од стране школске општине присуствовали одборници

Љуба Дамјановић
Грујица Никшић“

И ове године нема потписа учитеља, али знамо да је то опет била Јелисавета Марковић.

Школска година 1881/82.

Било је уписано укупно у сва три разреда 29 ученика, али без икаквих података, оцена и потписа учитеља.

Из записника са необављеног испита види се следеће:

„У школу села Сремчице долазио сам 29. јуна. Како је учитељ још у почетку маја 1882, г. због слабости престао са радом, а деца распуштена, испит се није могао одржати.

29. јуна, 1882
Сремчица

Изасланик,
Жив. Живановић“

На страни деветој Уписнице за ту годину стоји забелешка:

„Од 1. 9. 1881. г. до 1. 8. 1882. учитељица у Сремчици била Цвета Коларева.“

Овај податак је тачан јер се и у *Шематизму* за ту годину помиње у Сремчици иста учитељица.

Овим записником о необављеном испиту се и завршава друга књига Уписнице.

школска уписница од 1882. до 1897. године

Школска година 1882/83.

За ту школску годину било је уписано у I разред 40 ученика, у II 3, а у III 2 ученика, свега 45. Ово је највећи број уписаних ученика од отварања школе.

Целе школске године је радио учитељ *Паун Милекић*, што се види из врло уредно вођене Уписнице.

Испит је био 27. маја 1883. године. Поред школског надзорника, били су и школски одборници: *Паун Нешић*, *Грујица Никшић* и *Коста Станковић*.

Сви ученици су редовно похађали школу, сем *Ивана Васића* у I разреду, који је једини и понављао разред.

Ево и записника:

„Прегледао сам прозивницу, списак кажњених, списак школског намештаја и учила и списак књижнице. Дневника рада није било. Успех је ДОБАР. Ред и чистоћа уредни—ДОБРО.

27-V-83

Школски надзорник
за округ београдски,
Д. К. Јовановић“

Школска година 1883/84.

У овој школској години бројно стање уписаних ученика је било следеће:

I разред	9	ученика	III разред	2	ученика
II	30	”	IV	2	”
Свега уписано: 43 ученика					

Учитељ је био *Паун Милекић*. Све рубрике у Уписници су вођене врло уредно и савесно. Али из непознатих разлога ученици су много изостајали од школе. Учитељ кривицу за ово сваљује на школски одбор, који се уопште није интересовао за школу, што се види из записника:

„Сви ученици понављају разред, због великог броја изостанака.“

И заиста је тако било: најмањи број изостанака је 33, а највећи износи 228!

Ипак је изасланик дао учитељу оцену добар (3), као и за ред и чистоћу, бацајући сву кривицу на школски одбор, који није чак ни на испиту присуствовао. Од грађана су били на испиту: *Милован Миндровић*, *Павле Стекић* и *Иванко Тришић*.

Изасланик Министарства просвете био је *Јоксим. Ст. Марковић*.

Те године је први пут отворен четврти разред, према закону од исте године. Исто тако те године уписана је у школу прва девојчица — *Милева Милекић*, кћи учитељева.

Школска година 1884/85.

Те године нема III и IV разреда, а у II је било уписано 49 ученика. Уписница је вођена врло неуредно. Осим имена ученика нема икаквих других података.

Преглед школе извршио је *Јова Миодраговић*, тада већ познати школски и педагошки радник. Испит је обављен 25. јуна 1885. године, рад је оцењен као добар. У истом записнику је констатовано да се III и IV разред „одлуком Мин. просвете отпушта из школе“ — вероватно због престарелости деце.

На испиту су били присутни и чланови школског одбора: *Живко Пајић*, *Живан Станковић* и *Милан Пајић*.

У тој школској години се појављује прва девојчица из Сремчице. То је *Христина Пантићева*, ученица II разреда. И претходне године је школу похађала једна девојчица, али је то била кћи учитеља *Милекића*. Ово је међутим, било дете из сељачке куће.

Учитељица је те године била *Софија Војиновићка*.

Школска година 1885/86.

И те године је радила учитељица Софија Војиновићка. Уписница је непотпуна, нема оцена, изостанака, нити назива предмета. На крају исте стоји:

„Ове године није испит због болести одржан уз след чега остају сва деца у истом разреду.

Чланови
Живан Секић
Милан Пајић

Деловођа,
Софија Војиновићка

Школског одбора Претседник
Милован Миљковић“

Иако се из овог записника не види због чије болести сва уписана деца понављају разред, свакако да је то била учитељица, па то оправдава и неуредно вођење Уписнице.

Штета је што школа није радила, јер је то од отварања школе била рекордна година по броју ученика: у I разред било је уписано 49, у II 28, у III 9 ученика (IV разрада није било), свега 86 ученика.

Школска година 1886/87.

Те године је број ученика опао за 20, а од IV разреда опет нема ни помена. Изгледа да школа није ни радила у првом полугодишту, јер учитељица *Милева Мићићка*, која је поменута у *Шематизму*, свакако није ни дошла на дужност, а од почетка фебруара је школу примила учитељица *Милева Требињчева*.

Преглед школе је извршио 19. јуна 1887. године изасланик Мин. просвете, учитељ Илија Миљковић и дао оцену врло добар (4) за успех, а тако исто и за ред и чистоћу.

Школска година 1887/88.

Те године поново се појављује IV разред. Укупно су била уписана 42 ученика. У првом полугодишту школа опет није радила из непознатих разлога, а у другом је учитељица била *Вукосава Живковић*.

Преглед школе је извршио 21. јуна 1888. године изасланик Мин. просвете, С. Антоновић и дао оцену одличан, за учење, и за ред и чистоћу врло добар.

Школска година 1888/89.

И ове године је радио и IV разред, а било је укупно уписано 39 ученика. Пре-

глед школе је извршио изасланик Мин. просвете Ник. Петровић, 21. јуна 1889. године, и записао: „Успех Слаб, рад Добар“. У истом записнику забележено је да је учионица мала и да идуће године може да прими до двадесет ђака (вероватно нових, за први разред).

Те године се појављује и друга девојчица из Сремчице, ученица I разреда, *Даринка Миљковић*.

У Уписници нема имена учитеља, али је према *Шематизму* и те године, као и претходне, то била опет *Вукосава Живковић*.

Школска година 1889/90.

У сва четири разреда било је уписано 47 ученика.

Уписница је вођена врло уредно. Преглед школе је извршио Момчило Иванић, надзорник основних школа, 13. јуна 1890. године, и дао оцену врло добар за успех, а за ред и чистоћу, добар.

Опет се констатује да се идуће године не може примити више од 20 ученика јер нема довољно простора. Из Уписнице се не види ко је био учитељ те године, али се из *Шематизма* зна да је то био *Михаило Поповић*.

Школска година 1890/91.

И те године је у Сремчици радио учитељ *Михаило Поповић*. Имао у сва четири разреда са 40 ученика. Преглед школе је извршио 15. јуна 1891. године школски надзорник Мих. Шљивић и дао оцену врло добар.

Школска година 1891/92.

Изгледа да школа није радила све до 4. децембра 1891. године, јер се из Уписнице види да је тога дана примио дужност нови учитељ *Михаило Максимовић*. Стари је вероватно био премештен у неку другу школу.

У сва четири разреда било је укупно уписано 43 ученика. Преглед школе обавио је школски надзорник Милош Динић и записао оцену добар.

Учитељ *Михаило Максимовић* је радио у Сремчици само једну школску годину, па је предао дужност *Јовану Влајковићу*, 12. септембра 1892. године.

Школска година 1892/93.

Јован Влајковић је био врло савестан и вредан учитељ, јер су му сви уписани ученици редовно похађали школу, и то у

сва четири разреда, што ранијих година није био случај.

Те године је било уписано укупно 45 ученика, међу којима и четири девојчице.

Испит је одржан 25. јуна 1893. године, без школског надзорника. Ту функцију је обавио школски одбор, на челу са председником Милосавом Марковићем и одборницима: Алексом Ранковићем и Милованом Миљковићем.

Од 45 ученика, понављало је разред 5, а 9 упућено на поправни испит.

Школска година 1893/94.

Те године је било уписано 43 ученика у сва четири разреда. Уписница је вођена врло уредно. Испит је одржан 20. јуна 1894. године. Четири ученика је понављало, два су упућена на поправни испит. Учитељ је оцењен оценом о д л и ч а н.

На испиту је био изасланик Мин. просвете Љубомир Миљковић и школски одборници: Живан Стекић, Алекса Ранковић и Милош Пајић. Учитељ је био и ове године Јован Влајковић.

Школска година 1894/95.

Било је уписано укупно 40 ученика. Уписница је опет врло уредна. Преглед школе извршио је школски надзорник чије се име не може прочитати на дан 30. јуна 1895. године. Оцене за успех и ред и чистоћу су о д л и ч а н.

У школи је и те године радио учитељ Јован Влајковић.

Школска година 1895/96.

Те године су била уписана 44 ученика, а учитељ је био исти, Јован Влајковић, Преглед школе је обавио школски надзорник за срез врачарски Др. Ђ. С. Ђорђевић и забележио за напредак оцену д о б а р, а за ред и чистоћу — п р и м е р н о.

Школска година 1896/97.

У сва четири разреда било је уписано укупно 48 ученика. Преглед школе извршио је 15. јуна 1897. године школски надзорник Богдан Ј. Јанковић, професор. Учитељ Јован Влајковић је ове године оцењен оценом о д л и ч а н, за успех и уредност. На испиту је био 41 ученик, 34 ученика прелазе у старији разред, а 7 понављају.

На крају ове Уписнице у Сремчици стоји ова забелешка:

„Предао дужност 7-IX-1897 године

Јован Влајковић“

5. ПОДАЦИ М. Ђ. МИЛИЋЕВИЋА У „КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ“

У обимном и врло значајном делу *Кнежевина Србија*, Милан Ђ. Милићевић за школу у Сремчици каже да је отворена 1875. године.

Међутим, из података и документације која је овде изложена, јасно се види да овај Милићевићев податак није тачан.

Ипак је чудно да М. Милићевић није могао да сазна годину отварања школе у Сремчици, мада је морао имати при руци податке — „Описе“ — из свих школа у



Стара школа у Сремчици из 1878. године

L'ancienne école à Sremčica, en 1878.

Србији, које је прикупило Министарство просвете 1874. године, а он је *Кнежевину Србију* завршио касније!

Да би нам било јасније откуда да узме баш 1875. годину као почетак школе у Сремчици, сетимо се да је сам Милићевић у истом делу овако објаснио: ако није био сигуран за годину отварања, узимао је годину зидања школске зграде.

Но, и овај податак опет није тачан, јер школска зграда у Сремчици није грађена 1875, већ у лето 1878. године.

Вероватно да се Милићевић повео за подацима о осталим школама, које су у срезу врачарском отворене баш 1875. године, па је тако узео ову годину и за Сремчицу.

*
* * *

На основу упоређивања изнетих података, документације и архивске грађе за

период од 1842. до 1914. године, за почетак и даљи рад школе у Сремчици може се извести следећи

З а к љ у ч а к :

За период од 1842. до 1851. године може се са сигурношћу тврдити да је школа у Сремчици тада радила, али није сигурна година почетка, што и сам летописац каже (1842. или 1843. г.).

У периоду од 1851. до 1914. године школа је радила непрекидно, изузев неке мање прекиде због болести или премештаја учитеља.

До 1878. године школа је радила у бившој општинској судници, згради чатмари, када је изграђена прописна школска зграда са две учионице и једним станом за учитеља. У тој згради се изводила настава све до 1958. године, а отада служи за нове просветних радника.

Прва школа је отворена на иницијативу села, а издржавала ју је Општина у Сремчици.

Све до 1883. године у тој школи, као и у осталим сеоским школама у Србији, постојала је *Троразредна* основна школа, а IV разред је отворен први пут школске 1883/84. године.

Од отварања па све до 1910. године школа је била *неподељена*, са *једним одељењем*, јер није било довољно деце за друго одељење.

Веома дуго су у школу уписивана само мушка деца, па и она нису сва завршавала III односно IV разред, што се види из Уписнице.

За период од 72 године (1842—1914) у овој школи је радило укупно 24 учитеља, од тога 9 учитељица.

ПРЕГЛЕД УЧИТЕЉА У СРЕМЧИЦИ 1842—1914. г.

На основу до сада пронађене грађе и података даје се списак учитеља који су службовали у Сремчици по хронологији од 1842. до 1914. године, са основним биографским подацима.

Милоје Вукичевић, радио од 1842. године до?, родом из Бачке.

Јован Вукичевић, радио школске 1851/52. године.

Станислав Павловић, од 1852. до 1854. године (први пут).

Димитрије Крстић, радио од 1854. до 1859. године, када је због неположеног испита отпуштен. Пре тога био црквењак у Гроцкој, па учитељ у Кнежевцу и Сремчици. После одласка из Сремчице закалуђерио се у Куманову.

Никола Симеуновић, радио је школске 1859/60. године, родом из Аустрије, слабе „способности“.

Спира Петровић, радио је од 1860. до 1863. године.

Борђе Марковић, дошао је у Сремчицу јула месеца 1863. године и поред учитељске дужности био је и општински писар. Докле је остао у Сремчици, није се могло утврдити.

Станислав Павловић, је по други пут радио у Сремчици од 1868. до 1870. године, када је отпуштен по тужби среског начелника. Умро је у беди у болници у Београду 1872. године.

Никола Поповић, радио је од 1870. до 1871. године. Не зна се ко је био учитељ у периоду до 1878. године мада се види из уписнице да је школа радила.

Јелисавета Марковић, прва учитељица у Сремчици, радила је од 1878. до 1881. године. Вероватно није била задовољна у Сремчици, јер је већ 1879. у августу месецу тражила да је преместе у град. Била је врло способна и вредна, јер је њезина школа 1880. године проглашена за најбољу у срезу посавском.

Цвета Коларевић, радила је 1881/82. школске године. Била је родом из села Остружнице. Пре тога радила у селу Пружатовцу, код Смедерева.

Паун Милекић, радио је од 1882. до 1884. године, када је по казни премештен у село Борак, срез посавски.

Софија Војиновић, радила је од 1884. до 1886. године. У Сремчицу је дошла из села Осанице, срез пожаревачки, по молби, а премештена 1886. године по потреби у село Јунковац, срез космајски.

Милева Мићић, свршена ученица Више женске школе у Београду, постављена у Сремчицу 31. октобра 1886. године, на место пензионисане Милеве Требињеве. Како је Милева Мићић умрла 28. децембра исте године, на њезино место поново долази Милева Требињчева.

Милева Требињчева, ради од децембра 1886. до јесени 1888. године, када је премештена у село Брезну, у ужичком округу.

Вукосава Живковић, радила је од 1888. до 1890. године. У Сремчицу је дошла из Горњег Милановца, на место Милеве Требињчеве.

Михаило Поповић, радио је од 1890. до 1891. године.

Михаило Максимовић, свршени ученик учитељске школе, постављен је у Сремчицу за привременог учитеља у јесен 1891. године, а разрешен 8. јула 1892. године.

Јован Влајковић, родом из села Баћевца, срез посавски. У Сремчицу је дошао по молби из села Баћевца, 20. октобра 1892. године. Радио је у овој школи до 7. августа 1897. године, када је премештен у село Трбушницу, срез колубарски. Умро је као пензионер 3. 11. 1910. године.

Чедомир Тодоровић, почео је да ради у овој школи 26. септембра 1897. године. Завршио је учитељску школу у Београду 1894. године, а у Сремчицу је дошао из села Кладурова, код Пожаревца. Био је то веома способан и вредан учитељ, не само у школи већ и у селу. Поред грађе за *Летопис*, који је он написао, основао је и прву виноградарску задругу у Сремчици, о којој је у Просветном гласнику из 1898. године записано следеће: „...поред овога, први је основао Виноградарску задругу

чији рад утиче не само на мештане већ и на ближња села, као и на путнике, када пролазе поред тако лепо уређених винограда, који су на самом друму“.

Поред тога, овај вредни учитељ добио је многобројне награде и похвале за свој рад на унапређењу пољопривреде. Године 1898. добио је писмену похвалу Мин. пољопривреде за најбоље уређену башту у срезу, а 1900. опет похвалницу од истог министарства.

У настави је такође био један од најбољих учитеља у округу београдском. О томе сведоче одличне оцене које је добијао на испитима. Године 1900. његова школа је ушла у списак најбољих школа у округу. Због таквих способности Министарство просвете га је поставило за школског надзорника 1909. године у округу рудничком, али он није хтео да иде из Сремчице.

Отишао је из Сремчице 1911. године у Београд, где је вршио дужност школског надзорника.

Ружица Петровић је дошла у Сремчицу у јесен 1910. године, када је отворено друго одељење. Она је дошла из села Младеновца по потреби службе. Због болести није ни радила, па је на њено место постављена друга учитељица.

Косара Ристић замењивала је болесну учитељицу Ружицу Петровић школске 1911/12. године.

Радоје Јоковић, постављен је у Сремчицу у јесен 1911. године на место Чедомира Тодоровића. Овде је дочекао и мобилизацију 1914. године.

Дамјанка Глишић, радила је у овој школи од 1912. до 1914. године, заменивши оболелу Ружицу Петровић.

ИЗВОРИ, ГРАЂА И ЛИТЕРАТУРА

¹ Др Хазим Шабановић: *Турски извори за историју Београда*, I, 1, Бгд. 1964, 38.

² Наведено дело, 168.

³ Наведено дело, 300 и 407.

⁴ Др Душан Пантелић: *Војно-географски описи Србије пред Кочину крајину 1783 и 1784 год.*, Бгд. 1936, 81.

⁵ Др Бранко Перунич: *Београдски суд 1819—1839*, Бгд. 1964, 86, 127, 191, 265, 383, 401, 438, 451, 494, 656, 664, 686.

⁶ *Летопис Основне школе у Сремчици*.

⁷ *Државни календар са шематизмом* од 1851. до 1914. Београд.

⁸ ДА СРС, *Протокол и регистар суда општине сремске 1847—69. г.* Начелство округа београдског.

⁹ ДА СРС, МП, Ф IV, бр. 780/862.

¹⁰ На истом месту.

¹¹ На истом месту.

¹² ДА СРС, МП, Ф IV, бр. 626/860.

¹³ ДА СРС, МП, Ф IX, бр. 1449/858

¹⁴ ДА СРС, МП, Ф IX, бр. 1449/860.

¹⁵ На истом месту.

¹⁶ Педагошки музеј града Београда: *Уписница школе у Сремчици 1858—1897. г.*, VI—1. VI—2. VI—3.

¹⁷ Милан Ђ. Милићевић: *Кнежевина Србија*, Бгд. 1876, 108.

MATÉRIAUX POUR L'HISTOIRE DE L'ÉCOLE DE SREMČICA 1842—1914

Kosta Spasenović

Le village Sremčica qui est situé dans les environs de Belgrade, a été cité dans des sources turques dès 1528 comme une agglomération de six maisons.

On le retrouve aussi plus tard dans des matériaux historiques du temps de Karadjordje et encore plus tard il appartenait à la région de Posavina, c'est à dire à cet arrondissement.

La première école à Sremčica a été inaugurée en 1842. sur l'initiative du village même, mais la Commune payait l'instituteur et entretenait l'école. Le premier instituteur était Miloje Vukičević, il n'avait que sept élèves.

L'école à travaillé dans une petite maison basse, en torchis, destinée auparavant au tribunal de la Commune, — jusqu' en 1878 — époque où une nouvelle école à été construite avec deux salles de classe et un appartement d'instituteur. Cette première école du village s'appelait «la petite école».

Jusqu'en 1833 l'école à Sremčica était de trois classes primaires, ainsi que toutes les autres écoles en Serbie, c'est cette année-là pour la première fois que la quatrième classe a été ouverte.

Etant donné que le village n'avait pas beaucoup d'habitants, donc ni enfants, jusqu'à 1910 l'école n'avait qu'un instituteur parce que les enfants étaient peu nombreux et l'habitude était jusqu'à la fin du XIX^e siècle de ne pas envoyer les filles à l'école.

Depuis 1842 et jusqu'en 1914, époque concernée par les matériaux rassemblés, il n'y a pas eu d'interruption plus importante dans le travail de l'école, excepté la maladie de l'instituteur.

Durant les 72 ans de cette école en tout 24 instituteurs y ont travaillé dont 9 femmes.

L'instituteur Čedomir Todorović a travaillé à l'école de Sremčica de 1879 jusqu'au 1911. Il était non seulement l'instituteur au plus long stage, mais aussi le meilleur des instituteurs dans cette école depuis sa fondation jusqu'à la Première Guerre Mondiale. En plus du succès excellent dans l'enseignement il a répandu la culture dans le village, ce qui lui a valu très souvent des cadeaux et des éloges, et comme maître digne de ce nom il a reçu un poste à Belgrade, celui de l'inspecteur de l'enseignement primaire.

